

Kwaliteitskaart

Werken met teksten – groep 4 tot en met 8

Naam school:

Verantwoordelijk:

Datum:

Werken met teksten

Per week wordt twee keer dertig minuten gewerkt met een relevante tekst(set). Elke week staat één van de teksten centraal.

Deze teksten zijn authentiek, interessant voor leerlingen, rijk qua taal en kennis en passen goed bij een onderwerp uit het thema. De tekst kan komen uit een boek met korte verhalen (verhalende non-fictie, zoals een boek van Bibi Dumon Tak, Jan Paul Schutte, Mark ter Horst) of van een website met teksten met rijke taal (bijv. [Canon van Nederland](#), [Nemo Kennislink](#), [Scientas](#)). Ook nieuwsartikelen van de website van het journaal of een krant behoren tot de mogelijkheden.

Werken met tekstsets betekent: werken met drie conceptueel coherente en authentieke teksten over hetzelfde onderwerp bij het thema, die oplopen in moeilijkheidsgraad, bijvoorbeeld starten met een filmpje, foto en tekst van het jeugdjournaal,

vervolgens een tekst van het NOS-journaal en tenslotte een tekst uit een plaatselijke / regionale of landelijke krant.

Per thema worden twee tekstsets gebruikt.

De werkwijze rondom tekstsets

Als een tekstset is samengesteld, wordt gestart met de eerste tekst uit de tekstset. De volgende stappen komen aan de orde:

- Het filmpje wordt bekeken met de vraag: wat valt je op? Hierbij wordt denken-schrijven-uitwisselen-aanvullen ingezet. Bekijk het filmpje voor de tweede keer met een andere vraag: wat wil de maker je vertellen?
- De tekst wordt voorgelezen door de leerkracht. Er worden geen woorden uitgelegd, tenzij leerlingen hier expliciet om vragen. Waar nodig wordt kort uitgelegd wat zinnen betekenen. Er wordt een 'vertaling' van de zin gegeven in de flow van het verhaal.
- De tekst wordt daarna door de leerlingen zelf gelezen

(in koor, in duo's of zelfstandig) Hardop lezen leidt ertoe dat de woordenschat beter beklijft.

- Er wordt één rijke vraag gesteld over de tekst; naar aanleiding van die vraag wordt de didactiek 'denken-schrijven-uitwisselen-aanvullen' ingezet.
- Er wordt geschreven over de tekstset.

In een volgende tekstles wordt teruggeblikt op de vorige tekst door bijvoorbeeld een korte samenvatting te geven of de leerlingen te vragen iets op te schrijven bij een centraal begrip uit die les. Vervolgens komt de nieuwe tekst aan bod, door te starten met een filmpje.

Scaffolding

Bij de tekstsets wordt gebruikgemaakt van scaffolding ('steigers bouwen') voor leerlingen die moeite hebben met (tekst)begrip, zodat de hoofdzaken uit de tekst door elke leerling begrepen kunnen worden. Dit gebeurt door middel van:

- De opbouw van de tekstset: van eenvoudige naar complexere teksten (bijvoorbeeld de eerste tekst van het jeugdjournaal, de tweede tekst van het NOS-journaal, de derde tekst uit een krant of van een kennissite).
- Elke tekst wordt voorafgegaan door een filmpje en/of foto('s).
- De tekst wordt eerst altijd voorgelezen door de leerkracht. Bij een erg lange tekst kan de leerkracht de leerlingen ook 'meenemen door de tekst' door kort te vertellen waar de alinea's over gaan. Er worden geen losse woorden uitgelegd, alleen als leerlingen daarom vragen.

Rijke vragen bij een tekstset

(via denken, schrijven, uitwisselen):

- Wat is nieuw voor jou?
- Wat doet je denken aan ons thema?
- Waarom doen veel mensen / doe jij dit wel of juist niet?
- Welke wijsheid vind je door de tekst(en)?

De leerlingen bewaren hun teksten in een mapje. Schrijven doen ze in een 'literatuurschrift'.

Het vinden van een rijke tekst

Er zijn veel mogelijkheden om rijke teksten te vinden.

Bronnen voor authentieke, kwalitatief goede, complexe teksten, foto- en filmmateriaal.

Teksten en beeldmateriaal uit tijdschriften/van sites voor de eerste (en tweede) tekst bij een thema	Rijke teksten en beeldmateriaal uit tijdschriften/van sites bij een thema of teksten voor de tweede en derde tekst van de tekstset bij een thema
rijketeksten.org slimme-teksten.nl Jeugdjournaal Zo zit dat! Willem Wever Quest Junior National Geographic Junior Freek in het Wild Kidsweek Jeugdbieb Schooltv Het Klokhuis	NOS NPO Kennis New Scientist Scientias Nemo Kennislink Technisch Weekblad Kijk Magazine Quest National Geographic Roots Puur Natuur Wild van Freek Canon van Nederland Historisch Nieuwsblad Historiek De Correspondent EOS Wetenschap

	<i>vervolg</i> Rijke teksten en beeldmateriaal uit tijdschriften/van sites bij een thema of teksten voor de tweede en derde tekst van de tekstset bij een thema
	Sites van kranten zoals: de plaatselijke krant, Trouw, De Volkskrant, NRC Sites, gespecialiseerd in bepaalde informatie zoals: waterbedrijf, Waterschap, Staatsbosbeheer , Wereld Natuur Fonds , ANWB etc.

Schrijven over tekstsets en thema's

Schrijven is een belangrijk onderdeel bij het werken met teksten/tekstsets. Schrijven leidt tot dieper denken en actief produceren, verbetert het begrip en zorgt voor uitbreiding van het mentale netwerk van de lezer.

Daarnaast helpt het schrijven over teksten bij informatie-verwerking of studerend lezen.

Aan het thema en de teksten kunnen (creatieve) schrijf-opdrachten worden gekoppeld, eventueel vanuit de taalmethode.

Het voeren van een gesprek over het thema, over boeken en teksten gaat altijd vooraf aan de schrijfpdracht.

Het schrijven van zinnen helpt om de stap van praten naar schrijven te maken en ondersteunt het leesbegrip. Zinnen zijn behapbaar en het schrijven spoort leerlingen aan om na te denken over de opbouw van een tekst in relatie tot de inhoud.

Zogenaamde aanvulzinnen kunnen hierbij een belangrijke rol spelen.

Een tekst over migratie kan leiden tot de volgende aanvulzinnen:

- Doel-middel: Mensen migreren van Midden-Amerika naar de VS, **omdat...**
- Tegenstelling: Mensen migreren van Midden-Amerika naar de VS, **maar...**
- Oorzaak-gevolg: Mensen migreren van Midden-Amerika naar de VS, **dus...**

Aanvulzinnen met voegwoorden die nog een hoger denkniveau aanspreken:

- **Voordat** mensen migreren...
- **Nadat** mensen migreren...
- **Als** mensen migreren...

Twee teksten over hetzelfde onderwerp kunnen ook verbonden worden met elkaar, door ze te vergelijken:

- **Overeenkomsten** tussen de teksten zijn...
- **Verschillen** tussen de teksten zijn...

Hierbij kan ook gebruik worden gemaakt van een venndiagram.

Aanvulzinnen kunnen ook gebruikt worden om breder na te denken over het gehele thema.

Begeleiding voor leerlingen met speciale onderwijsbehoeften

Scaffolding zit 'standaard' verweven in het werken met een tekst. Dat betekent dat het begrijpen van de tekst wordt gefaciliteerd door de inzet van beeldmateriaal, voorlezen of door vooraf de tekst in eigen woorden door te nemen.

Er kan ook pre- en/of reteaching plaatsvinden met de tekst.

Volgen

Vul dit in voor jullie eigen school.

Denk aan:

Er worden minimaal twee keer per jaar (eind/begin schooljaar en halverwege het schooljaar, na de LVS-toetsen) groepsoverzichten ingevuld, zodat in één oogopslag duidelijk is welke leerlingen speciale onderwijsbehoeften hebben en extra ondersteuning dienen te ontvangen.

Formatief (gedurende het gehele jaar)

- Observeren tijdens de lessen: Welke inbreng heeft de leerling? Hoe is de betrokkenheid? Wat vertelt de leerling n.a.v. de tekst? Begrijpt hij de tekst? Kan hij nadenken en meepraten n.a.v. een rijke vraag?
- Checken van schriftelijk werk: op welke manier vullen leerlingen aanvulzinnen aan? Wat schrijven leerlingen op bij het praten over teksten via denken-schrijven-delen-uitwisselen?

Summatief (in januari en juni)

- Toets Begrijpend Lezen

Ontwikkelpunten

Vul hier zaken in waarvan je als school vindt dat die verder ontwikkeld moeten worden.

Bronnen

Koeven, E. van, Ganzeman, F. & Verschuren, H. (2025). *De wereld in kinderboeken*. Amsterdam: Boom uitgevers.

Koeven, E. van, & Smits, A. (2020). *Handleiding Focus op begrip: Een aanpak om leesbegrip te bevorderen*. Gevonden via, irp.cdn-website.com/files/uploaded/Focushandleidingversie2.pdf.

Koeven, E. van, & Smits, A. (2020). *Rijke taal: taaldidactiek voor het basisonderwijs*. Amsterdam: Boom uitgevers.

Koeven, E. van, & Smits, A. (2019). *Kritisch omgaan met de DMT*. Gevonden via, geletterdheidenschoolsucces.blogspot.com/2019/10/kritisch-omgaan-met-de-dmt.html.

Koeven, E. van, Smits, A. & Lok, M. (z.d.). *Rijke taal*. Gevonden via rijketaal.org.

Lint, P. de, & Norden, S. van. (2022). *Wat een goede tekst*. Amsterdam: Boom uitgevers.

Schmeier, M. (2018). Doen jouw leerlingen dat al? Aantekeningen maken. *JSW*, 8, 12-15.